

Secunda sententia probabilior dicit non teneri restituere. Ratio quia volenti, & contentienti non sit injuria. Sic *Metina C.*, de restit., qn. 22, cap. unicus, ante finem. *Petrus de Covarr.*, de remedio iusorum, 3. part., cap. 14. *Manuel Rodriguez*, in bullis compositionis, §. unicus, num. 38. *Medina lib. 1.* summa, capit. 14, §. 28, fol. 131. *Ludov. Lopez 2. part., instruc.* cap. 35. & Alii. Ad idem est *Natura*, *summam Hispan.* & *Lat.* antiqua c. 19, n. 15. *Latina nova* c. 20, num. 17, ubi dicit tunc teneri restituere; quando alter ignorabat excusum. Et hæc est communis, & conflabit magis ex dendici rati. sequuntur.

7 Hinc inferitur, quod in sponsionibus, id est, *las aquafas*, ut sint licita, debet uterque esse dubius de futuro eventu, alias si alter effet certus, teneretur lucrum restituere; quia contractus non est æqualis. Sic omnes doctores *Citadini*, & *Philareti*, de offic. sacer., tom. 2, p. 166, cap. 2, ad finem.

8 Nota quod tunc dicitur quis esse certus, quando scit per scientiam, vel experientiam certam, vel etiam per divinam revelationem. Dixi, experientiam certam, quia est experientia fallax, siquid exsiliamus videlicet, & audi-ville, quod revera non vidimus, nec audivimus, atque ita, ut quis sit dubius, & incertus in sponsionibus, opus est, quod non sit certus aliquo ex dictis modis, & ita non excluditur, quod habeat aliquam suspicione, aut eruditatem, vel fidem humana, quod ita sit quod spondet. Immo quavis aliquid videatur se esse certissimum, quod ita est, super quod spondet si tamen adhuc fallitur, & iuxta modum, quo illud sit, iudicium hominum prudentium exponit periculum lucrandi, & perdendi, peccabile quidem spondente propter conscientiam erroneam, at non tenebatur lucrum restituere: quia revera contractus fuit æqualis, & expotitus est periculum lucri, & iacturae. Sic *Franciscus Garcia* part. 2, contractus, capit. 18, a fol. 544. usque ad 548. & totum hoc etiam docet *Ludovicus Lopez* lib. 2, de contractibus, capit. 15, limitans bene primam partem, nisi opinio, vel fides humana, quam alter spondentibus habet, sit ita probabilissima, ut moraliter loquendo ratio posset ei subesse fallum. Et utrum licet spondere multo plus apponendo contra minus, vide *Philareti* eo cap. 2.

9 Dubium tamen est, quid dicendum, quando is, qui certus est, alterum contellatur se scire certò, & adhuc alterum contendit, & vult spondere, non adhibens illi fidem. Quidam dicunt etiam in hoc casu eum, qui certus est, teneri lucrum restituere, nisi tam parva sit quantitas, ut censeatur donare, quia non vult amittere, sed censemur deceptus spondere. Sic *Alcozer* lib. 1, capit. 27. *Franciscus Garcia* capit. 18, a fol. 548. *Ludovicus Lopez* ditto cap. 15, nisi alter irrationalitatem non adhibuit fidem.

10 Ceterum probabilior est aliter facere sponsionem, nec teneri, lucrum restituere, quia tunc nulla illi frus, & alteri sibi imputare debet suam temeritatem. Sic *Metina sibi supra*, *Ludo.* *Lop. 2. p. instruc.* c. 35, fol. 266. *Latina nova Hispan.* c. 19, §. 8. & ali.

11 Immò quando res, de qua est sponsio, talis est, ut alteri, cum quo spondeo, potest confare, quod certissimo, non oportet, quod illi contellatur me certò dicere, ut si sponsio sit circa meum proprium factum, quia tunc rationabiliter alteri debet consilere me effe certum. Sic *Alcozer* dict. 6. 47. *Franciscus Garcia* dict. c. 549.

12 Nota tamen, quod si spondio effet ad rem prandii, parva quantitas, licet is, qui certus est, contestetur se certò scire, non teneretur restituere, quia cum sit in parva quantitate, & ad res commotiles, veritabiliter pars contentie tacite, ut alter posset retinere. Sic *Alcozer* dict. cap. 47.

13 Tandem inferitur, quod etiam in sponsionibus, quando du spondent super rem consilientem in ingenio, ut ille recitet plures versus, & alter notabiliter excedit, dicendum est penitus idem, quod dixi in hoc dubio, quando alter ludentum excedit alterum in arte ludendi. Sic *Alcozer* dict. c. 47.

D U B I U M X I V .

An si quis videat alterum, cum quo ludit, non numerare omnia puncta, que si numeraret, lucraretur, & alter perdit, & ipsum non admonet, teneretur lucrum restituere.

1 D Uplex est sententia. Prima dicit teneri restituere, quia accipit ab ignorantibus numeros, quos non perdidit, & non dat numeros, quos revera lucratus fuerat. Sic *Latina nova Hispan.* capit. 28, addit. a. 11, c. 19. *Latina nova* c. 20, n. 17. *Ludov. Lopez 2. p. instruc.* c. 35, fol. 263. *Philareti*, de offic. sacer., tom. 2, p. 2, lib. 5, c. 2, n. 9.

2 Secunda sententia probabilior dicit non teneri restituere, quia licet teneret alterum non defraudeare, non tamen tenerit alterum de sua negligencia, vel errore admodum; hæc enim est lex ludi. Et confirmatur, quia in aliquo ludo chartarum est in ulo, quod si aliquis est oblitus

numerare, vel aponere calculos, si recordetur postquam distributa sunt chartæ, non potest secundum leges ludimurare, vel apponere. Hanc tenent *Alcozer* 1. de ludo, c. 10, & ali.

3 Nota tamen quod, si is, qui videt duos ludere, & advertit alterum male numerare puncta, & ob id perdere, si non admoneat ipsum, non tenetur restituere, nisi haec curam accepisset, quia non peccat contra iustitiam, sed contra charitatem, quando commode posset admonere. Sic *Nova*, *Ludov. Lopez ibi.*

D U B I U M X V .

An tenetur restituere, qui dolose subripit pri- manum manum in ludo, id est, el quod juega con- otro, & te toma la mano per tu deficido.

1 R espondetur quod tenetur restituere non totum lu- crum, sed id, quod valebat ius illud præcedens in ludo, id est, in quantum ob hoc est factus alter melioris conditionis. Probatur quod tenetur restituere, quia tollit proximo ius suum, scilicet prærie in ludo, id est, levar de mano, quod maximè confort ad lucrum. Probatur, quod non tenetur integrum lucrum restituere, qui forte, licet alter præterit, perderet: ergo non tenetur integrè restituere: sicut qui comburit menses, dum sunt in herba, non tenetur restituere granum, quod erat latere, sed quantum in herba valeant. Sic *Natura*, *summam Hispan.* cap. 28, addition, ad numer. 11, capit. 19. & *Latina nova* cap. 20, numer. 17. *Ludovicus Lopez* 2. part., instruc. capit. 35, fol. 265. & lib. 2, de contractis, capit. 22, in fine. Quod tenetur restituere, docet *Philareti*, de offic. sacer., tom. 2, part. 2, lib. 5, capit. 2, n. 9.

2 Nota quod si ludus effet talis, ut prærie in ludo non effet valoris notabilis, non effet peccatum mortale subripe primam manum. Sic *Nav.* ibi.

D U B I U M X VI .

An si tribus oppositoribus concurrentibus ad Ca- thedram, Petrus spondonit cum unquamque eorum trium scorsis, quod non adeptarius effet illam, ubi certum est, quod lucrabi- tur a duobus, & perdet cum uno, teneatur restituere,

1 N on desit quidam fatis dictus Theologus, qui dicit esse injustum, quia in sponsionibus industria carentibus, non licet lucrum evidens: secus lege ludi, quanto exponunt reliquum, Hispan. etiam et resto, certi- de ludo, qui est lex ludi utrique sequitur, & ita dicit, quod tenetur restituere duobus, & petere a tertio quod perdet.

2 Sed verius est, nullam fieri iuriam, & sic non te- neri restituere. Ratio, quia cum omnibus his tribus effetur dubius de futuro eventu, & sicut potest a quolibet lucra- ri, ita potest cum quolibet perdere. Sic nonnulli do- centiores.

D U B I U M X VII .

An qui volens non acceptare auctionem, id est, el embite, ab altero collusore propositam, ac- ceptavit admonetis a tertio inspectore ludi, te- neatur auctionem illam, ac si eam lucratus sibi restituere.

1 P rimò dico, quod si ante hanc admonetem sum obfirmaverat intra animum suum non acceptare au- tionem, at quia admonetis illam, alius acceptavit, ita alter fuit admonetis, ut constitutus sit in toto, tenetur auctionem illam restituere, & tantum poterit fortem principalem lucrari; si vero adhuc post monitionem circa jactaram, & lucrum auctionis potuit varium eventum habere ludo, quia talis inspectio, qui admonetis, non fatis advertebat, vel cal- lebat conditionem ludi utriusque partis, vel ob ratione aliam, non tenetur auctionem illam restituere. Probatur prima pars, quia admonetis illa inspectio utriusque partis chartarum illum in luto lucrandi eam auctionem posuit; sic ergo tenetur illam restituere. Probatur secunda pars, quia per talem monitionem non fuit constitutus in toto, sed ad- huc ludo manit accepit. Sic *Ludov. Lopez* lib. 2, de contractis, c. 22, sub finem.

2 Secunda dico, si adhuc erat dubius, & in equilibrio, an auctionem illam acceptaret, & quia admonetis est ab inspectore, acceptavit, & per talem monitionem constitutus

Lib. I. Cap. VIII. Dub. XXVIII. XXIX. &c.

65

tutus est in tutto, non tenetur totam auctionem restituere, quia licet non effet admonetis, forte acceptasset, & sic lucratus fuisset: tunc tamen est, ut partem aliquam restituat, quia admonetis illa illum alias vacillantem inflexit ad acceptandum, & ponendum se in tutto. | Sic *Lud. Lopez ibi.*

D U B I U M X V I I I .

An si lusores una manu exponant suum re- flans, id est, suresto, quorum unus est maior altero, quia alterum, verb. gr. constat ex decem aureis, alterum vero ex quatuordecim aureis, an si lucratus qui mi- nus reflans habet, possit totum reflans alterius lucrari.

1 P rimò dico, quod qui habet minus reflans, non potest lucrari integrum reflans alterius, sed quantum erat suum reflans, atenta æqualitas fervenda in ludo, alias contractus est inequalis. Sic *Joannes Baptista de ludo*, quies 9, num. 40. *Paris de ludo*, num. 27. *Alcozer lib. de ludo*, c. 16. *Ludov. Lopez lib. 2, de contractis*, cap. 21, pag. 384, vers. hinc corollarie, *Franciscus Garcia part. 2, de contractis*, c. 19, pag. 179.

2 Secundo dico, quod si velint celebrare contractum fortuna, exponendo scilicet se fortunæ, exponant sua reflans, flans major sit, tunc quilibet licet lucratur, integrum reflans alterius, licet major sit, sicut licet qui exponet pecuniam suam contentam in marfusio inclusu, pro pecunia contenta in bursa alterius, committendo se fortunæ, quando neutrū conlaret, quæ effet major summa. Ratio, quia utrinque contractus est æqualis, & uterque pericolo lucri iactura exponitur. Sic *Ludov. Lopez*, & *Franciscus Garcia ibi*.

D U B I U M X I X .

An possit fieri compensatio, si is qui lucra- tus est eum obligatione restituendi, perdat tantumdem cum eo, cui restituere tenea- tur.

1 Si prima conclusio: quando persona, cum qua perdo, est diversa ab ea, à qua male lucratus fuit, non est compensatio. Hæc est manifestum, quia non restituiri potest decepto, sed alteri. Sic *Sylv.* verbo ludo, quies 17. *Rofel. verbo ludo*, num. 8. *Latina nova Hispan.* & *Latina antiqua* c. 19, num. 16. *Latina nova* cap. 20, num. 19. *Alcozer lib. de ludo*, c. 41. *Gabr. 4. diff. 15. quies 13. art. 3. sub 6. Tab. verbo ludo*, num. 10. *Ludov. Lopez* 2. p. instruc. cap. 35, fol. 164.

2 Secunda conclusio, quando est cum eam persona, & uterque ludus est eiusdem qualitat, scilicet licetus, vel uterque illius est, & ambo ludentes sunt pares, quia scilicet vel ambo sunt iuriis, vel neuter, potest fieri compensatio. Hæc est contra *Rofel. verbo ludo*, num. 8. ubi dicit non esse compensatio, quando ludus est in alio tempore. Sed eam tenet *Latina*, *Sylv.*, *Alcozer*, *Tabien*, *Gabr. ibid. suplementum verbo ludo*, in fin.

3 An vero quando alter non est sui juris, ut filiusfamilias, & aliquis ab eo lucratur, qui est suis juris, ut potest deducere cum ea.

4 Tertia conclusio: si per alterum ludum transfruerit dominum, per alterum vero non, non est compensatio, v.g. fraudibus lucratus sum a Petro decem, ipsi totidem lucratus sum a lucratori jussé, non potest fieri compensatio. Hæc est contra *Rofel. verbo ludo*, num. 8. ubi dicit non esse compensatio, quando ludus est in alio tempore. Sed eam tenet *Latina*, *Sylv.*, *Alcozer*, *Tabien*, *Gabr. ibid. suplementum verbo ludo*, in fin.

5 An vero quando alter non est sui juris, ut filiusfamilias, & aliquis ab eo lucratur, qui est suis juris, ut potest deducere cum ea.

6 Secundo limitanda est hæc conclusio, nisi quis lu- cratur ab eo, quem traxit ad ludum: tunc enim non potest deducere has expensas, immo nec in priori casu, quando deducta fuit ex cumulo pecuniarum, antequam lu- cratur; cum enim illa minus luferit, invitus etiam con- sensit in illas expensas: & omnino liber, & indemnis con- stitutus est, quin aliquid amittat, nec aliquid dannum incurrit; etiam enim, qui iniuste est causa damni, tenetur, damnum refarcere.

5 Tercio limitanda est hæc conclusio, quando partim be- ne, & partim male lucratus est; tunc enim non sunt praeditæ omnes expensæ deducendæ ex male lucratis, sed pro rata ea, quæ ad ipsum spectant.

6 Quartæ limitanda est, quando non sunt deducendæ omnes expensæ ex ea parte, quæ ad male, & mediis fal-

diis sup. dub. 8, & sic hanc limitationem non ponunt reliqui Doctores, immo *Alcozer* eam reprobat.

Quarta conclusio: licet alter ludus sit licitus, alter vero illitus, eo tantum, quia est prohibitus, est compen- satio, v.g. Ego heri bene, & licet perdidisti ad ludum pilæ decem argenteos; qui ludus licitus est, illos non folvi sed mihi retinui, hostis ad ludendum tum eo redeo, & lucror ab illo aleo, id est, a los ando, qui ludus illitus, est, decem argenteos, nulla interveniente fraude: his decem argenteos, quos aleo lucratus sum, compenfare, & solvere possum alteros decem, quos ex ludo pilæ illi debebant. Ratio, quia verè acquisivi dominium lucri acquisti ad aleas, donec condemer, ergo possum hoc lucro solvere quod debebam. Hoc est contra *Sylvesterum verbo ludo*, quies 17, ubi tenet non posse compensari: nec mirum, quia ipse tenet, per ludos prohibitos non transferri dominium, & sic lo- quitur conlegenter ad tuam sententiam. Et cum *Sylv.* vi- detur tenere *Natura*, *summam Hispan.* cap. 19, num. 16, ubi dicit non esse compensationem, quando alter ludus est licitus, alter vero illitus: sed credo per illitum intelligere eum, in quo interventi aliqua circumstantia obligans ad restituitionem: & sic *Latina nova* cap. 20, num. 19, tenet expressè hanc conclusionem, & eamdem tenet *Alcozer*, & *Ludov. Lopez supra*.

7 Nota tamen, quod si postea qui perdidit ad aleas, re- petat coram judice, & condemer ut illi solvam, teneat solvere, seu reddere quod lucratus sum ad aleas, & etiam si quod ad pilam perdidit: unde non possum compensare Ratio, quia jam hoc lucrum est obnoxium restituti: & sic licet illo compensaveram prius debitum, fuit alia via debitum, quia scilicet Julio ludo perdidit.

D U B I U M X X .

An qui tenetur restituere ludo acquisita, gata scilicet fraudibus acquisita, vel à non potente, vel à trasto ad ludum, possit deducere, que consumat inter assidentes, ut in do- nationibus, Hispani baratos, quas post ludum fecit, & in solvendis domo, luceinis sacrebaro con- ditis, chartis, &c. aut ad elargiendum para- fito, &c.

1 Nota, quod hæc quantitas altero ex duabus modis deducitur: primus est deducendo eam ex communis pecunia, ut ex aliquibus manibus, in quibus erat exposita aliqua pecunia copia antequam videretur, seu cognoscetur lucras. Et in hoc eventu non habet locum, sed uterque ludens ex communis contentu, & de communis pecunia dat; & si alter non erat sui juris ad alienandum, non ornat hoc alterum ludentem, siquidem nec illud accepit, neque dedidit, sed ad recipiēt spectabat, videtur, an potest recipere, necne. Altero modo deducitur predicta summa, scilicet ex pecunia lucrantis post acquisitionem, seu lucrato manu, atque in hoc casu procedit prætensio duobus; hic enim ludens, qui lucratur, videtur largiri ex lucris factis, quae jam ad ipsum pertinebant.

2 Sit ergo prima conclusio. Quidquid consumptum est in ludo, vel datum aliqui de communi contentu ludentium, v.g. quod exhibetur ad communem ultimam utrinque, ut ad solvendum ludi judicii, chartas, candelas a domum, & aut alteri, illuc inferuent, aut etiam ad solvendum faciat conditio, de quibus emendis, ac dandis a lucrante pactum inter se insere, &c. deducendum est ex restituitione, ad quam tenetur lucratus, quia iniuste, aut fraudibus lu- cratus est, atque ita minus debet restituere. Ratio: quia lucratus dicitur, illud tantum, quod lucranti superset, dempto eo, quod ex communi amborum contentu con- sumptum est, item quia illud datum est utroque consentiente. Sic *Alcozer lib. de ludo*, cap. 58. *Perez lib. 8. ordin. iii. 19. fol. 37. fol. 386. Joan. Garcia de expensis*, & *Philareti*, cap. 21, num. 39. & ali.

3 Nota, quod idem dicit *Alcozer*, quando qui perdidit, non est furius ad alienandum, modo consumptum in ea quantitate, de qua illa, qui non erat sui juris, poterat disponere.

4 Secundo limitanda est hæc conclusio, nisi quis lu- cratur ab eo, quem traxit ad ludum: tunc enim non potest deducere has expensas, immo nec in priori casu, quando deducta fuit ex cumulo pecuniarum, antequam lu- cratur; cum enim illa minus luferit, invitus etiam con- sensit in illas expensas: & omnino liber, & indemnis con- stitutus est, quin aliquid amittat, nec aliquid damnum incurrit; etiam enim, qui iniuste est causa damni, tenetur, damnum refarcere.

5 Tercio limitanda est hæc conclusio, quando partim be- ne, & partim male lucratus est; tunc enim non sunt praeditæ omnes expensæ deducendæ ex male lucratis, sed pro rata ea, quæ ad ipsum spectant.

6 Quartæ limitanda est, quando non sunt deducendæ omnes expensæ ex ea parte, quæ ad male, & mediis fal- lacis

laciis alterius amittentem pertinebat, cui proinde totius lucrati erat restitutio facienda; quodquidem chartæ, lucerne, domus, &c. non tantum illi, verum & alteri ludenti, maleque lucranti inservierunt: atque adeo hic etiam debet suam partem solvere, aliam vero partem, quæ ad alterum spectabat, à quo medie fallacia lucratus est, excepturus est à restituente lucri male acquisiti, v. g. lucratus sum a Petro fallaciter centum aureos, consumpti sunt decem in solvendis chartis, lucernis, &c. non debet solvere omnes decem aureos qui perdidi, quodquidem hæc expensæ sunt factæ in utrinque utilitatem, & ex communis consensu, & pemo lucratus est: nam lucrum fraudibus acquisitum non est verum lucrum: atque ita dimidium expensarum quæcumque debet solvere; & ita tenebor illi restituere nonaginatinq[ue].

7 Secunda conclusio: Id quod consumptum est, non ex communis consensu ludentium expressio, vel virtuali, ut quod ego post ludum alicuius liberè donavi, id est, de baratis, &c. ad videndum an deducendum sit ex lucro male habito, quod teneor restituere, distinguendum est: aut enim bona fide lucratus sum, scilicet habens iustam credendi causam bene lucratur fuisse, tunc enim non reponit restituere id, quod bona fide sic consumptum, nisi in quantum factus sum ditione ratione illius lugri, v. g. si non daret illi, nisi lucratus esset, non tenetur restituere id, quod dedit, quia in eos non factus est dirigi: si vero alia via erat, datum id ex suis opibus, licet non lucratur, tenetur illud etiam restituere, quia in eo effactus dicitur: si vero mala fide consumpsit, quia sicut non habebat iustam credendi causam, quod bene acquisivit sine restituendi obligatione, tenetur restituere perdiq[ue] quidquid sic dedit, quia non ex communis consensu dedit, nec de alia possum donationem facere. Patet conclusio ex his, quæ dicit solent in materia de restituenda, de differentia inter confundentem rem alienam bona, vel mala fide. Sic tenet Alcozer supra, de quo late dixi lib. 2. summa, cap. 23.

DUBIUM XXI.

An aleatores, seu babentes mensas alearias, id est, tablajeros, teneantur restituere, quando ludentes teneantur, nec restituant, & peccent mortaliter.

8 Ita prima conclusio: Hi aleatores, id est, tablajeros, peccant mortaliter, tum quia id multis iuribus est interdictum, ut lib. 1. ff. de ales nro. 1. l. 3. & 5. tit. 7. lib. 8. nouo recipi. l. 6. tit. 15. p. 7. tum etiam, quia grave scandala ibi datur, & inde innumera peccata, & blasphemæ, rixæ, & furta oriuntur. Item quia adeo odioso hi sunt, ut lib. 1. ff. de ales nro. 1. l. 6. tit. 14. pars. 7. in hujus delicti odium cauteat sit, si aliquis hos aleatores perculerit tempore ludi (intellige circa interfectionem), ut explicat dicta l. 6. tit. 14. p. 7. & ibi dicit Greg. Isp. idem esse dicendum, si mutillaret, quia mutillatio, & occiso aquiparatur, & ad hoc subib. de cass. 9. 1) vel ab eis aliquid fuerit furatus, non possit coram judice aliquid exposcere. Hanc tenet Alcozer lib. de ludo, cap. 45. & Perez lib. 8. ordin. tit. 10. l. 4. vers. tablajero, dicit hos gravissime peccare: & plures alias penas contra hos adducit Sylvest. verbo ludus, quæf. 9.

9 Nota prima, quod licet non detur actio in foro externo ad tale furtum exigendum: at in conscientia tenetur qui turatus est restituere: quia leges citatae tantum negant repetitionem. Sic tenet Alcozer lib. 1. Sylvest. verbo ludus, 9. & ibi Angel. nu. 9. Castro lib. 2. de lege panali, l. 10. ff. sed at foris.

10 Non tamen convenientem hi Doctores, cui sit furtum illud restituendum, nam Sylvest. & Ang. dicunt pauperibus, quia lex in pauperum privat dominio ipsorum aleatores: Sed multo melius Castro supra, dicit restituendum ipsiusmæ aleatoribus, quia eos non privat lex dominio, sed tantum actione ad petendum in iudicio.

11 Secundo nota, qui dicantur aleatores: dicuntur enim qui habent paratum idomum, & mensam, ut homines ad ludum invitentur, ibique ludant. Sic Perez lib. 8. ordin. tit. 10. l. 4. vers. Tablajo, fol. 234. Ad idem est Alcozer dict. cap. 45. ubi explicat esse eos, qui in suis domibus sufficiunt ludum, & prebent necessaria ad illum. Ad idem sunt Azo. C. de relig. & sumptibus sumer. in summa, numer. 23. & Greg. Lopez l. 6. tit. 14. p. 7. vers. prope jugasse, ubi dicunt quod aleatores sunt, apud quos ludus ales confluunt exerceri causa sui emolumenti, secus si incidenter apud eos ludatur: sicut l. 1. ff. cauponæ, ff. nautæ, ff. cauponæ, ff. fab. dicuntur caupones, quia cauponam exercent.

12 Secunda conclusio: quando hi admittunt eos, qui non sunt fui juris ad perendum, ut filiosfamilias, &c. vel eos, qui fraudes faciunt, vel eos, qui ludunt cum his, quos ad ludum traxerunt, tenetur restituere quidquid hi tenebant restituere, nisi hi restituant: immo idem est dicendum de iis, qui dederunt instrumenta, vel dominum, vel lucrum. Ratio, quia omnes hi sunt causa iniustæ acceptiois, ut si quis daret ensim ei, qui vult illum ad percutendum

hominem. Sic Alcozer, ibi, Lud. Lopez 2. p. infra, cap. 34. Angeli floribus, 2. p. 9. de ludo, fol. 292.

DUBIUM XXII.

Quid dicendum sit de iis, qui alteri nummos prebent, ut vice amborum ludat.

13 Dico primò, quod in omnibus casibus, in quibus lucrati erat restitutio facienda; quodquidem chartæ, lucerne, domus, &c. non tantum illi, verum & alteri ludenti, maleque lucranti inservierunt: atque adeo hic etiam debet suam partem solvere, aliam vero partem, quæ ad alterum spectabat, à quo medie fallacia lucratus est, excepturus est à restituente lucri male acquisiti, v. g. lucratus sum a Petro fallaciter centum aureos, consumpti sunt decem in solvendis chartis, lucernis, &c. non debet solvere omnes decem aureos qui perdidi, quodquidem hæc expensæ sunt factæ in utrinque utilitatem, & ex communis consensu, & pemo lucratus est: nam lucrum fraudibus acquisitum non est verum lucrum: atque ita dimidium expensarum quæcumque debet solvere; & ita tenebor illi restituere nonaginatinq[ue].

14 Secunda conclusio: Id quod consumptum est, non ex communis consensu ludentium expressio, vel virtuali, ut quod ego post ludum alicuius liberè donavi, id est, de baratis, &c.

15 Tertio dico, si ille, qui ludit, vel is, cuius vice ludit, non sit sui juris ad alienandum, tunc pars illius, qui est sui juris, quam ludit cum altero sui juris, non manet obnoxia restitutio, five perdat, five lucratur, qui ludit is, qui potest perdere, & lucratur cum equali sibi: ad partem verò illius, qui non est sui juris, five quam perdat, five quam lucratur, sentiendum est iuxta dicta supra, id est, quando, qui non est sui juris, perdit, vel lucratur in ludo. Sic Alcozer ibi, de ludo, c. 4. 43.

16 Secundo dico, si ille, qui ludit, vel is, cuius vice ludit, non sit sui juris ad alienandum, tunc pars illius, qui est sui juris, quam ludit cum altero sui juris, non manet obnoxia restitutio, five perdat, five lucratur, qui ludit is, qui potest perdere, & lucratur cum equali sibi: ad partem verò illius, qui non est sui juris, five quam perdat, five quam lucratur, sentiendum est iuxta dicta supra, id est, quando, qui non est sui juris, perdit, vel lucratur in ludo. Sic Alcozer ibi.

17 Tertia conclusio: quando quis ludit pro altero quantitate, quam non poterat ludere, quia non erat sui juris, v. g. quia erat filius familiæ, tenetur ad restitutio-

nem, ad quam nullatenet virtus illius, & torneamentostrum, & turpes, ut ludus gladiatorium, & torneamentostrum, de quo infra in speciali dubio de hoc: aliis est ordinatus ad animum levandum, qui potest vel in verbis, ut in facietis, vel in factis, ut ludus pilæ, &c. & de hoc quod permodum.

18 Sit prima conclusio: ludus in verbis, vel factis ve-

ritus debitis circumstantiis est ludus, quidam feliciter

admittit, & inuidit, & affabillat. Ratio, quia cùm

homo limitata virtus sit tam quoad corpus, quam quo-

ad animum, indiget otio, & levamine aliquo. Hæc est

D. August. secunda libro, musica, Aristot. secunda Ethic.

Ciceron libro, de officiis, D. Thoma 2. 2. qnaf. 168. articul. secundo &

sic D. Thom. supra.

19 Nota quod huiusmodi circumstantiis sunt, prima ne-

aliquid misceatur in ludo, quod scandalum generet: se-

cunda, ne omingo solvant animi gravitas in ludo, ut ad-

monent D. Ambrosius libro, de officiis, & Cicero 1. de officiis:

tertia, ut serventur circumstantiae temporis, loci, & perfo-

rae sic D. Thom. supra.

20 Secunda conclusio: Potest in ludo, sicut in qualibet

alia virtute, peccari per excessum, & per defectum: qui

per excessum peccant, dicuntur Hispani Taburei, qui ve-

ro per defectum, dicuntur agrefes, & inanconci, ut benè

Philosophus 2. & Euseb. cap. 7. D. Thom. supra, articul. 3. & 4. & omnes. Subdit tamen D. Thom. defectu ludi raro pec-

cati, excessu vero raro. Et ratio est Philosophus 9. Euseb.

cap. 13, qui parum delectationis fat est ad vitam quasi pro

condimento, sicut parum latat est ad cibum; telle

enim Tullius 1. de off. ludi sunt fūndi latitare ad vitam, sicut

sal cibos.

21 Tertia conclusio: Excessus in ludo ut plurimum est

peccatum veniale, at potest esse mortale ex circumstantia

adjuncta. Sic D. Thom. ibi, Navarr. summa Hisp. & Lat. anti-

qua 1. 19. n. 2. Lat. nova 1. 20. n. 2. Alcozer lib. de ludo, c. 6.

22 Ledejan. 2. 4. 9. art. 8. f. 274.

23 Sed an sit circumstantia reddens ludum mortalem,

quod perdat magis quantitas in ludo. Adrian. 4. qnaf. 6.

ludo, ait esse mortale, quia est contra naturale perdere

talium quantitatem prodige consumendo, immo quidam di-

cunt, quod si quis ludetur ab aliquo plusquam quingenta fo-

lida, tenetur ipsi restituere illum excessum, quia donatio

excedens haec summa, nisi cum intimatione hat, est in-

valida. 1. penitentia, C. de donat. Hi sunt Ang. verbo ludus,

nam 7. Speculum conscientia lib. 1. cap. 76. Immò Metina 9. 22.

de refit. 8. ut igitur in summa dicam, dicit quod si quis ab alio

ludetur tantam quantitatem, ut perdat patrimonium

maneas notabiliter diminutum, & ipse notabiliter depau-

peratus, tenetur restituere.

24 Sit tamen quarta conclusio. Quantumvis magnum quanti-

tatem quis perdat in ludo, dummodo nulli prajudicet,

non peccat mortaliter in jure naturali, nam quid est

dicendum jure humano, dicam ab aliis quae, qui ad

Ecclesiæ configurantur, & ludum ob honestam recrea-

tionem, & c. de inimic. Eccl. 6. sed decipitur, ut benè no-

teat Sylvest. ubi infra: quia cap. cum decorem, loquitur de ludis

theatralibus, qui erant cum quodam ludibrio & turpitudi-

ne: & c. decet, non est præceptum, cum etiam vete in

Ecclesiæ confabulationes, cum tamen clarum sit has non ef-

peccatum mortale.

25 Sit ergo septima conclusio: ludere in Ecclesia lu-

dere multum, & magnum quantitatem, ut aliqua

causa rationabilis, non est peccatum, ut ad secrendum

infirmum ibi existent, aut quia sunt ibi aliqui, qui ad

Ecclesiæ configurantur, & ludum ob honestam recrea-

tionem, & c. Sic Cicer. 2. 2. qnaf. 168. art. 3. Alcozer lib. de

ludo, cap. 12. in fine, Navarr. summa Hisp. & Lat. antiqua 1.

26 Latina nova 1. 24. Sic Alcozer lib. de ludo, c. 6. & 4. 20. Soto lib. 4. de

1. 5. art. 2. verfe. Quod autem rem, Palacio in summa,

verbo ludus, Lud. Lopez e. p. infra, f. 31. pag. 232. Navarr. summa Hisp. & Latina antiqua 1. 19. n. 3. & Latina nova 1. 20.

27 Nota tamen, quod tunc erit peccatum mortale lude-

re multum, & magnum quantitatem, quando hoc fit cum

detrimento notabilis filiorum, & uxoris; subtraendo eis

alimenta debita, vel hoc fit impotens ad solvendum debita.

Sic Ludovicus Lopez, Palacio, Soto ibi, Alcozer dictor.

28. Nona conclusio: Si altere vice cuius luditur, ob

honestam representatur, est mortale, quia id prohibe-

bitur. Sic Cicer. 2. 2. qnaf. 168. art. 3. Alcozer lib. de

ludo, cap. 12. in fine, Navarr. summa Hisp. & Lat. antiqua 1.

29. Decima conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

20. Unde conclusio. Si aliqua vana, & foliosæ, non

tamen multum turpia, aut lasciva representatur in Ec-

clesia, non in opprobrio Ecclesiæ, non est mortale. Ra-

tio, quia tunc non irrogatur magna irreverentia Deo, &

Ecclesiæ. Lud. Lopez ibi.

21. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

22. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

23. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

24. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

25. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

26. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

27. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

28. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

29. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

30. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

31. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

32. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

33. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

34. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

35. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

36. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

37. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

38. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

39. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

40. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

41. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

42. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

43. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

44. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

45. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

46. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

47. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

48. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

49. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

50. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

51. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

52. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

53. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

54. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

55. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

56. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

57. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

58. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

59. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

60. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

61. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

62. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

63. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

64. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

65. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

66. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

67. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

68. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

69. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

70. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

71. Unde conclusio: ludere in Ecclesia cum magna

scandalum, vel magna irreverentia, est etiam mortale. Cajor, & Navarr, ubi est *septima consuetudine*.

32. Sed quid de mulieribus chorazantibus in Ecclesia, & cum viris ibi saltantibus. Dic cum Lud, Lopez dicto cap. 22, quod si fiat inter personas aliquas honestas i. & abit scandalum, & mala intentio, verbaque lacryma, & turpis incitans ad malum, non est mortale, quia non est magna irreverentia.

33. Undecima conclusio: devota in Ecclesia representare, ut prelato Domini, &c. est licetum; quia non derogat dignitatem Ecclesie. Sic gloria dicto c. cum decorem, sylva verb. ludus, q. 2, dicto 3. Ang. ibi, n. 2, Taben, ibi q. 4.

34. Tandem nota: quod non redditus ludus mortaliter flando in iure naturali ex circumstantia personas: posuit enim Clerici, & Religiosi stando in iure naturali ob honestam ludere recreationem. Navarr, *summa Latina nova*, 20, p. 3.

DUBIUM XXV.

An attento iure communis civilis, vel Ecclesiastico, peccant mortaliter laici ludentes.

2. Nota quod triplex est ludus: quidam est confitens in industria ipsius hominis, & scientia, & nihil, aut parum confitens in fortuna, ut est ludus pauperum, id est, de los bolo, ludus calculorum, ludus taxillorum, id est, de los azores, ludos exercendi balistam, &c. alius est, qui confitens in fortuna, aut casu, & parum, aut nihil in industria, ut ludus taxillorum, id est, de dados, & aliqui ludi chartarum, ut de las quintas, &c. alius est qui partim in scientia, & industria confitens, partim vero in fortuna, ut est ludus tabularum, & aliqui ludi chartarum, ut del trunfo, &c.

2. Secundo nota: quod iure communis est prohibitus laicus omnis ludus, qui confitit in fortuna, vel mixtus, scilicet qui confitit in fortuna, & in industria, ut patet ex cap. Episcopis, 35, diff. ubi habetur, quod laicus ludo ales derivens communione privetur, id est, excommunicetur, derivens explicat ibi gloria, id est, valde servientis, ut illa propositio de, augmentem, l. 1, initio, ff. depositi, & etiam est prohibitus l. 2, ff. de ales usu, & ales, alescum usu, C. de religiosis, & sumptibus suerit. Sic Bonnes 2. & 9, 32, art. 7. & omnes Doctores citandi.

3. Tertio nota: quod res comestibiles possunt iudi his ludis prohibitis iure communis, ut patet ex l. finia, ff. de ales usu. Quod intelligitur, modo sit quid moderatum, accepta qualitate persona ludentes. Sic Sylva, verb. ludus, q. 4, & ang. ibi, n. 5. Alcozer lib. de ludo, c. 10.

4. Quarto nota: quod iure communis est permisus ludus confitens in industria, & scientia, ut patet auct. alescum usu, & l. finali, ff. de ales usu. In dicta tamen auct. alescum usu, imponitur modus huius ludus quadam quantitate pecuniae, quae potest in illo dependi: tantum enim permititur unum solidum, Hispanorum sexcentis quinquaginta, & quinque maravetios, & aliquid amplius, ut dicit Alcozer dicto cap. 15, ibi ludus, & Cesar, quos ibi refert, & nullus alia apponit pœna, nisi quod reddatur lucrum. Unde decipitur Speculum conscientia lib. 1, cap. 75, ubi dicit unum solidum esse decem, & octo maravetios. Et licet Ang. verb. ludus, num. 2. Gabr. 4. diff. 15, quisi. 13, notab. 3, parab. 20, num. 6. 7. q. 10. Alcozer lib. de ludo, c. 10. Castro lib. 2, de lige penali cap. 2. coroll. 3, ubi subdit ratus etiam esse, quos possint illas leges obligare: nam Hispani, Galli, & Angli non subduntur legibus imperatoris. Hanc tenet duplex est tentativa.

5. Sit ergo prima conclusio: laici ludentes contra prescriptum harum legum iuri communis, non peccant mortaliter, quia receptio non sunt, sed per contrariam conuenientem derogantur. Sic Metina lib. 1, summa, cap. 14. § 28, fol. 151. notab. 4, de pœ. quesi. 5, art. secundo post terciam consuetudinem. Navarr, *summa Hisp.* c. 19, numer. 6. & 7. Latina nova cap. 20, numer. 6. 7. q. 10. Alcozer lib. de ludo, c. 10. Castro lib. 2, de lige penali cap. 2. coroll. 3, ubi subdit ratus etiam esse, quos possint illas leges obligare: nam Hispani, Galli, & Angli non subduntur legibus imperatoris. Hanc tenet doctri receptio.

6. Nota quod Alcozer sentit, quod esset mortale, ubi leges haec Imperatoris essent recepta, nisi esset pars quanta, quia ludit, quia prohibent ludos ab maxima inconvenientia inde sequuta. Idem Castro lib. 1, de l. penali, c. 10. Sed melius Soro, & nonnulli receptores doctri consensu, quod non esset peccatum mortale, quia ludus hic non est materia adeo gravis, cum non sit contra charitatem, nec contra iustitiam: & si aliqua inconvenientia accidat ludo, id non ex natura ludi, sed ex circumstantiis extrinsecus contrariae naturali iuri contingit: at leges civiles tantum prohibent substantiam ludi. Et quod non obligent ad mortale, confit etiam, licet diverso innitens fundamento, Navarr, *summa Hisp.* c. 19, num. 6. & 7. Latina nova c. 20, num. 10.

7. Secunda conclusio: laici dediti ludo alearum, contra cap. Episcopis, diff. 35, etiam, notabili 2, non peccant mortaliter. Ratio, quia illi caput non est receptum, in quantum prohibet hoc laici, Sic Navarr, *summa Hisp.* ad Magistrum scholarum, sed ad Universitatem: sed Magister

cap. 19, num. 6. Cajor, 2. 2, quesi. 168, art. 3, dub. 3, in fine, Alcozer lib. de ludo, dicto cap. 10, & alii. Subdit Alcozer bene, quod si illud caput esset in iure contra laicos, peccarent mortaliter laici nimis dediti illi ludo, si admittunt non corrigerentur; quia iuxta illud caput possent excommunicari.

DUBIUM XXVI.

An laici ludentes contra leges regni Hispania probitentes ludum, peccant mortali-

ter,

1. Primo nota: quod, ut dixi *dubius præcedens*, tantum est permisus ludus confitens in sola industria, prohibitus vero confitens in sola fortuna, vel mixtus, facilius in fortuna, & industria confitens: & sic lib. 7, nos recipit, tit. 7, l. 2, prohibetur ludus alearum, id est, de dados, chartarum, & licet de naipes: & sic etiam tenet Bonnus, *summa Latina nova*, dub. præcedens, notab. 1.

2. Secundo nota: quod *codex titulus* lib. 7, 5, facultas conceditur ad chartis ludendum res statim comedendas, aut pecunias, quibus aliquid statim comedendum ematur: & in l. 10, hoc limitatur utique ad duorum argenteorum quantitatem: & in l. 11, dicitur hos duos argenteos ludi posse, licet ad res commensurabiles non sint. Et in omnibus his legibus excipitur extra alearum ludum. Unde colligitur, quod in Hispania aliis luderes non licet, quamvis sint faccharo condita, & licet sint duo argentei. Ceterum reliquias aliis ludis duos argenteos ludere licet, ut bene colligit Alcozer lib. de ludo c. 12. Per pragmatismum tamen novam ann. 1575, nec hoc, nec aliquid officiales cuiuscumque officii possunt ludere.

3. Nota tamen, quod permisus ludus, ut ludo pilei, & aliis, qui in industria confitent, non potest quis ludere, cujuscumque ipse qualitas sit, ultra triginta aureos una die. Sic habetur *codex titulus* 7, l. 9.

4. Quartu nota: quod nostra etiam prohiberi supellestilia pretiosa, ut aurea catena, gemma, & alia eiusmodi ludo exponeat, vel ludere aliquip supra pigas: sic enim disponit *codex titulus* l. 9, & l. 12, prohibetur, ne fortes mittantur super rem emptam ex pecunia ludus exposita, Hispanus *referat*. Item diff. 1, 9, prohibetur, ne ex cultoribus spendet cum alio ex cultoribus, vel circumstantibus, Hispanus *avertatur*. Hac autem lex praedicta prohibet ipsius tollum cultoribus inter se, vel alii ex illis cum alio, vel alias non ludentibus, non vero prohibet, ne circumstantes, qui non ludent, possint spondere in quacunque quantitate, etiam pecunia credita. Sic Alcozer lib. 6, de ludo, c. 46, conclus. 3, & c. 47, conclus. 6.

5. Tandem prohibetur quicunque ludus etiam ex permisus, etiam in quavis quantitate, pecunia credita, id est, lumen, si falso. Sic habetur *codex titulus* l. 1. His suppositis, Duplex est tentativa.

6. Prima dicit has leges obligare ad mortale, & sic peccare mortaliter, qui in regno hoc Hispanorum ludit talis, id est, a datus, nisi sit pars quanta animi recreandi gratia, & qui ludit pecunia credita, & qui ludit eadem die ultra triginta numeros aureos, & qui ludit gemmas, & alia hujusmodi, & qui in ludis spendet. Hispanus *attraheatur*; quia haec omnia prohibent legibus citatis, & materia le gravis: cedunt enim in maximum reipublicam damnum. Hanc tenet Alcozer lib. de ludo, c. 12, & de taxillis, id est, de dados, quod peccet mortaliter illi ludens contra leges Hispaniarum, tenet Castro lib. 1, de lige penali, cap. 12, §. secundum pars.

7. Secunda sententia omnino tenenda docet, has leges non obligare ad mortale: tum quia non omnino, nec eo rigore uli receptae sunt: tum etiam quia materia non est adeo gravis, ut dixi *dubius præcedens*. Sic Metina lib. 1, summa, cap. 14, § 28, fol. 151. Navarr, *summa Hisp.* c. 19, num. 6. 7. 12. Lat. nova cap. 26, num. 10, *solo lib.* 4, de pœ. g. 5, art. 2, & quidam neoterici docti.

8. Nota quod milites, dum militant in locis, in quibus leges Hispaniarum videntur, peccant mortaliter ludendo taxillis, id est, a datus, aut tabulis, id est, *alatostabas*, & etiam qui cum illis ludunt. Ratio, quia per tales ludum non transferunt dominium, ut dixi *supra* *lib. 1*, & sic est contra iustitiam ludere animo lucrandi tali ludo. Sit Alcozer dicto c. 12, & alii.

DUBIUM XXVII.

An scolasticus Salmantini peccant mortaliter ludendo contra præceptum Magistri scholarum, & sint excommunicati, teneanturque lucrum restituere.

1. Nota primi, quod concedere leges non spectat ad Rectorem Universitatis Salmantinæ, nec ad Magistrum scholarum, sed ad Universitatem: sed Magister

Lib. I. Cap. VIII. Dub. XXVII. XXVIII. Etc.

Magister scholarum tantum habet facere, ut leges Universitatis, & aliae obseruantur a scholasticis, novaque addere penas contra transgressores. Unde nequit novam edere legem de ludo, nec impetrare, quia per ludum transferatur dominium; at habebit perdens repetitionem. Sic *Soto* l. 4, de pœ. qu. 5, art. 2, vers. ag. vero *scholasticus*, Alcozer lib. de ludo, c. 37, & alii.

2. Secunda nota, quod Magister scholarum Salmantinus quotannis fert excommunicationem latas sententias contra scholasticos ludentes ultra duos argenteos, & referat libi abolutionem. Sic Alcozer ibi.

3. Primo sententia: scholasticis ludentes ultrè hanc summam, peccant mortaliter, & sunt excommunicati, quia excommunicatio ferri nequit, nisi pro culpa mortali. Sic Alcozer, & *Soto* ibi, & nonnulli docti recentiores.

4. Secunda conclusio: non tamen tenetur a hoc restituere lucrum, si lucentur a potenti ludere. Patet ex dictis, ac in primo notabilis, in fine. Sic *idem*.

DUBIUM XXVIII.

An clericis, Antistitis, & Religiosis peccant mortaliter ludendo.

1. Supponendum est, qui ludi prohibeantur Ecclesiasticis, non enim prohibetur eis omnis ludus, sed ludus potissimum in fortuna confitens, ut patet ex cap. Episcopis, diff. 35, & cap. clericis, c. 2, de vita, & honesti, clericis quos canones, & omnes prohibentes clericis ludum cum pecunia in eis contentis, licet jam desuetudinem abiurit, renovat *Trid. sol. 22, cap. 1, de reforma*, & licet capitulo illius, tunc loquantur ab aliquo parvo facultulari exemplo ob levandum, seu confundendum aliquem infirmum, in ceremonia coniunctio, vel ob aliud parvum ludenter, & ob aliis vetitis ludis, ubi coniunctio est ab aliis taxillis, & at illis jam recipit, ut intelligantur de omni ludo, potissimum in fortuna confitente, ut illi ludus chartarum, & etc. Sic *Navarr. summa Hisp.* c. 19, d. 8. & 12. D. Anton. 2, p. tit. 1, c. 23, §. 2, *sylva verb. ludus*, quesi. 1. *Palacio in summa, verb. ludus*.

2. Hinc si licere clericis ludum confitent in sola industria, ut est ludus calcularum, id est, *de ales sexies*, & quia nullius prohibetur. Sic *Sylva*, D. Anton. ibi, Greg. Lop. 57, tit. 5, p. 1. *Itinerarium Clavorum* lib. 5, recip. §. ludus, vers. quarto nonnullus, Alcozer lib. de ludo, c. 11. *Iacob. Aud. dicto c. clericis, ubi Panormi*, dicit esse communem. Idem *glossa §. interdicimus*, aut, *dictio de sanctissimis Episcopis*, collat. 9, §. auth. *interdicimus*, & *C. de Episcopis & clericis*, ubi *Oxfordensis*, & *Albericus*, *Archibaldus*, & *Proprietatis dictio cap. Epis.* & alii quos referit, & sequitur *Salzedo in pr. erim. Bern. Diaz. 8c. sylva verb. Prohibitum est*, sed *clericis*, *Idem Inoc.* & *l. later.*, *homicid.* *licet aliqui, quos referit Sylva*, dicant oppositum. *Immo Gabr. 4. dif. 15, g. 13, art. 3. dub. 2.* dicit non esse tutum dicere clericis ludere.

3. Dubium ergo est de ludis prohibitis, qualiter peccant clericis illis ludentes.

4. Quidam dicunt non esse mortale, quantum est ex præcepto iuris positivi. Sic *Goya*, in *summa*, *verb. clericorum pœccata*, & *Herruzo*; quia non videtur materia tam gravis hoc.

5. Alii vero dicunt esse mortale: quia graves pœccamina ponuntur *canonibus citatis*. Item quia ludus his, non qua ratione facultularum, sed, quia contra eorum est honestatem, prohibetur. Sic *gl. dictio §. interdicimus*, Hugo dicto, *Episcopis*. Et de fæcerebus, *Præfutibus*, & Religiosis vix circa mortale pœlla uti ludis prohibitis, dicunt *Sol. lib. 4, de pœ. qu. 5, art. 2. Salzedo super d. vers. Prohibitum est*. Immo adeo acriter ludum prohibiter clericis *centur. Bern. Diaz. præf. crim. c. 70, n. 3*, ut confest poenititie procedere contra clericos ludentes. Hanc sententiam dicitur duos argenteos: quod validus rigidum vocat *Alcozer lib. de ludo*, c. 12.

6. Alii vero dicunt esse mortale, quando luditur notabilis quantitas, principaliter ob lucrum ludis probabilis. Sic *Navarr. summa Hisp.* c. 10, n. 12. *Lud. Lop. 2, p. infra dict. c. 31, pag. 231. Soto lib. 4, de pœ. quesi. 5, art. secundo post tertiam consuetudinem*. *Navar. summa Hisp.* c. 19, numer. 6. *Op. 7. Latina nova cap. 20, num. 6. 7. q. 10. Alcozer lib. de ludo*, c. 10. Castro lib. 2, de lige penali cap. 2. coroll. 3, ubi subdit ratus etiam esse, quos possint illas leges obligare: nam Hispani, Galli, & Angli non subduntur legibus imperatoris. Hanc tenet *Duplex* est tentativa.

7. Sic *gl. dictio §. interdicimus*, *Hugo dicto*, *Episcopis*. Et *dictio de sanctissimis Episcopis*, hi duo dicitur. Episcopis, & quod non nam de mortale, clericos proper continuacionem ludi, probant *Sylva*, & *D. Anton.* quia confutato, licet aggravat pœccatum, at non mutat speciem, ita ut de veniali fac mortale. Quod autem est mortale proper intentione principalem lucrum, probant, quia etiam talis intentio non facit mortale quando ludus non est prohibitus, fecit quando est prohibitus: quia in illo ludens intendit spoliare proximum medio licito, in hoc vero medio illicito; fed merito Alcozer dicto c. 12, hoc reprobat, & *Navarr. summa Lat. c. 20, n. 9*, fulsult cam limitationem, quando principaliter intendit lucrum; quia principaliter intendere lucrum non facit mortale, quando ludus est talis, per ipsum possit transferri dominium; quia si ludens medio julio, & licito in ordine ad alterum collusorem, & in ordinare justo comparandum lucrum, intendit lucrum, licet alia via ludus illicitus sit, quia scilicet legi vetitus.

8. Sit ergo prima conclusio. Tunc clerici peccant mortaliter ludendo ludis prohibitis, quando tæpi his ludis ludunt, fecit quando citra scandalum temet, vel iterum his ludunt. Probatur prima pars, quia scilicet confutato non facit mortale, ludus est talis, & sic est contra *dictio de sanctissimis Episcopis*, c. 12, & *dictio de ludo*, c. 12, quando non speciali lego. *Th. Sanchez Confitor. Moral. Tom. I.*

9. Secunda sententia: hoc est tentativa.

10. Nota quod clericis, & multo magis Religiosis prohibetur ludus cum armis, c. *contingebatur, de homicid.* & ludus his histrionis, c. *donare*, diff. 86. & generaliter prohibetur ratione facultatis clericis omnis ludus, in quo ex propria persona facerent ludum in publico, ut latitatio, chœratio, &c. c. *pro dictis, in fine, de conferat*, diff. 2, & ludus larvalis, quia habent mutare nequeunt sine iusta causa. Hugo *Sylva*, *verb. ludus*, q. 2, & subdit esse mortale: si clericus latitatur, vel chœrus exerceat in publico, fecit si in secreto cum aliquibus domeliſciſ: & *verb. ars*, q. 7, dicit peccare mortaliter, si ludum histrionalem exerceant.

11. Nota quod clericis, & multo magis Religiosis prohibetur ludus cum armis, c. *contingebatur, de homicid.* & ludus his histrionis, c. *donare*, diff. 86. & generaliter prohibetur ratione facultatis clericis omnis ludus, in quo ex propria persona facerent ludum in publico, ut latitatio, chœratio, &c. c. *pro dictis, in fine, de conferat*, diff. 2, & ludus larvalis, quia habent mutare nequeunt sine iusta causa. Hugo *Sylva*, *verb. ludus*, q. 2, & subdit esse mortale: si clericus latitatur, vel chœrus exerceat in publico, fecit si in secreto cum aliquibus domeliſciſ: & *verb. ars*, q. 7, dicit peccare mortaliter, si ludum histrionalem exerceant.

12. Secunda tentativa probabilior dicit non peccare mortaliter, nisi ludi causa sint, vel omittant corrigerre, quando tenetur, vel secundum *Sylvestrum*, nisi complacent in ludo mortali quia materia non videtur tam gravis. Sic *Sylva*, *verb. ludus*, q. 8, Ang. ibi, nu. 6. Cajor, *summa*, *verb. clericorum pœccata*.

13. An vero peccant mortaliter Clerici, qui interfici agitationi taurorum, & similiere Religiosi, & beneficiarii, dicentes agentes de centuris: Interim vide, quæ dicentes ab. 31, in fine.

Sylv. Angel. Tabien. Armill. verbis Tornamentum, omnes Dolores juris Pontificii dicto e. i. & Alcozer lib. de ludo, c. 51, ubi bene addit peccare eram mortaliter facientes his tornamentis, quia sunt causa, ut sunt judices tornamentorum, patini, comitantes hos.

2 Secunda conclusio: lucrum in his tornamentis acquisitum non est obnoxium restitutio, licet tornamenta illicita esset. Ratio, quia non prohibetur per ipsa dominium transiri. Sic Alcozer, lib. Alcozer, p. 9, 86, memb. 3, art. sexto, §. primo, Richard. Palud. & Major. 4, dist. 13, Sylv. verbo ludus, que. decima sexta, & ibi Tabien, §. 9, Armill, §. 6.

3 Tertia conclusio: idem omnino dicendum est de his ludis, id est, negotiis de cassis, fortis, egraria, usq. sibi; si enim exercentur cum probabili mortis periculo, sunt peccatum mortale; si vero fecus, sunt licita. Patet eadem ratione. Sic Alcozer, cap. 52, Ang. verb. Tornamentum, & ibi Sylv. & verbo septuaginta, q. 9. verbo ludus, q. 9. Cajus, & Arm. verb. basiliscorum. Gregor. Lopez, l. 10, tit. 13, parte prima ves. Entrafan, Jean, Andre, & Host., cap. 1, de tornamentis, Navar, supra.

4 Hinc sit, eo modo, quo sunt in Hispania, non esse hac hostilitate, id est, infas, illicita, quia sunt sine latere pericula. Sic contra Speculum conscientiae libro secundo cap. septuagesimoquarto, dicens esse mortale, tenet Alcozer dicto cap. 52.

5 Quarta conclusio: Acquisita tamen per hos ludos licet illicite exerceantur, non sunt obnoxia restitutio. Patet eadem ratione, qua secunda conclusio. Sic Alcozer eadem c. 52, Abul. c. 6, Mather. 9, 52.

6 Ultima conclusio: Fungimur super funes in alcissimis locis humi corpus voluntates, si frequenter sequuntur mors peccatum mortaliter, quia exponunt se pericolo mortis probabili: fecus quando ex arte, & industria pollent, ut sine periculo probabili mortis eam artem exerceant, ut quantum raro, & casu accidit mors. Sic Navarr. in omnibus summis, c. 8. Tabien, verbo hisp. summa, i. Sylv. verbo arc. q. 8. Alcozer c. 55, ubi bene addit peccatum, q. 8. hunc ludum, licet cum peccato exerceatur, non esse obnoxium restitutio, ut patet ex dictis.

DUBIUM XXXV.

An ludi saltandi, & tripudiani, Hisp. baylar y danza, & comedie, & ludi præstigiarum, Hisp. juegos de palafata, & ludi personarum, Hisp. mascaras, aliique ludi, qui Hisp. vocantur machinæ, sunt liciti, & in eis acquisitum sit obnoxium restitutio.

7 Dico primùm hos faltus, & comedias, sicut sunt prostant, non esse peccatum mortale, dummodo non miscantur ibi res directæ, & per se provocantes ad luxuriam: tunc cuiusmodi peccatum mortale. Sic Alcozer lib. de ludo, c. 54, Sylv. verbo ludus, que. 8. Angelus ibi, nn. 3. D. Ant. 2, patr. tit. 3, cap. 7, §. 11, & dicunt hi tres similes peccare mortaliter eos ludos apicentes, quando directè provocant ad luxuriam, propter periculum probable, cui se exponunt. Unde videtur, quod cessante hoc periculo in vidente, non peccaret mortaliter hos ludos videntes.

8 Secunda dico, quod licet Petr. de Cov. de rem. Informat. p. 1, cap. 16, hos ludos personarum, Hisp. de mascares, damnet, at verius est non esse de illicitorum; errantibus peccatum mortale, si in ipsi sunt res per se, & directè provocantes ad luxuriam. Sic A. c. 54, & quod sunt de se liciti, tenent Caj. summa, verbo larvarum usq. & Arm. verbo larva.

9 Nota quod Carolus V. in quadam pragmatica prohibuit, quod nemo personatus incusat, nec ignotus, & habetur l. 7, tit. 15, lib. 8, noua rect. & credo intelligi hoc per terraque in ludis publicis, quia in his cessant inconvenientia, quæ alias sequebantur: & ita videtur habere coniunctio.

10 Tertiū dico, ludos præstigiarum, id est de palafata & aliis ludis, quos homines dexteritate, & subtilitate manuum exercent, & alias ludos, qui Hisp. vocantur Machinæ, esse licitos. Ita Alcozer cap. 55.

11 Ultimum dico, quod acquisitum his ludis, licet illicite sint, non est obnoxium restitutio, ut patet ex dictis. Sic Alcozer dist. cap. 55.

DUBIUM XXXVI.

An sortes sunt licite, & eis acquisitum non sit restituendum.

1 DE sortiis variis generibus satis dictum est lib. 2, f. 14, ms. 6, 38, & 39. Tantum superrell hic agendum de quodam casu, an sit licitus.

2 Est autem casus hic & solent aliquæ personæ inter se convenire, ut sortes mittant super rem aliquam pretiosam singulari contribuentes aliqua pecunia summa ad rem illam, quæ sortienda est, emendam: assignanturque judices arbitrii, qui rei illi vendibili sortiendæ pretium julium audent, & tabelliones, ut scripere bellum ferant de forte, vel de fortibus, quæ unicuique obtinet, vel obtingunt (solent enim aliqui pluribus contributionibus plures sortes emere) ut fideleri fiat, & voce praconis publicatur, ut quæ voluerint, concurrant sortes: immo aliquando promittit premium ei, qui intra tot dies plures sortes voluerit emere: solet etiam aliquando ex toto illo contributionum cumulo extrahiri certa pecunia quantitas ad aliqua opera pia, vel quia ita partes inter se convenirent, vel quia praetor civitatis sub ea conditione facultatem dedidit ad prædictas sortes mittendas. Dubitatur ergo de hoc contraria, ut sit licitus, & omnia illo acquista possint ratio conscientia retinendi.

3 Prima conclusio: si agamus de contractu venditionis, qui in hoc contractu intervenit ex parte domini jocalium cum mittentibus sortes, ut julius sit, requirunt quod servetur julium premium: unde si intervenerit injuria in pretio, quia icilicet plus Julio pretio astimantur jocalia, tenet excedens plus quam julium restituere. Sic Alcozer, lib. de ludo, c. 49, Franciscus Garcia p. 2, de contracti, c. 20, Lud. Lopez lib. 2, de contracti, c. 23.

4 Nota tamen quod quamvis Rex, vel respublica præcipiter, ut pro re illa vendibili, quæ sortienda est, detur etiam maior premium domino, quam ipsa valeret, non excusatne a peccato iniustitia: sicut etiam si nollet facultatem dare ad predictas sortes, nisi sub illa conditione, ut ex toto cumulo extraheretur certa summa pecunia, ut ex illa detur domino rei sortientibus majoris premium pro ipsa, quam revera valeret; quia quamvis illa conditio licita sit, quandoque quantitas extrahenda esset, ut distribueretur inter pauperes vel in alio bonum communem respublicæ, non tamen licita est ad hunc finem, ut illa quantitas detur domino rei sortientibus ultra julium premium, quod valeret. Sic docent illi Doctores.

5 Secunda conclusio: Ejusmodi sortes licite sunt, & si eis cui evenit fors, porci tuta conscientia jocale, quod incutere retinet, si celst omnis frus, & mittantur sortes à personis sui juris ad perpendum. Patet, quia contractus huius jure prohibetur, & est contractus fortunæ, in quo omnes ludentes aquilæ le lucri, & jaluz, pericolo exponunt. Sic idem Doctores.

6 Nota primo, quod licet Franciscus Garcia supra tenet non posse has sortes mutti sine licencia Regis, vel respublicæ, at verius est, quod tenet Alcozer supra, scilicet post se fieri sine tali licencia, quia id nullo iure prohibetur. At potest, & redit respublica (ut bene docent Garcia, Alcozer, Lud. Lopez, supra) prohibere, ne mittantur haec sortes sine sua licencia.

7 Secunda nota, quod sunt haec interuenient, cum ita res disponant, ut fors eveniat persona certa, ad determinatæ, & tunc qui lucifatur, tenetur restituere jocale per fraudem acquisitum, iterum sortes mittendo, ut restituendo unicuique pecuniam, quam posuit. Sic Alcozer, & Franciscus Garcia ibi.

8 Tertia conclusio: Salarium, quod officialibus conferitur, scilicet iudicibus, & tabellionibus, licite percipiunt, & retinente posunt, dummodo nulla destra frus plures dies confundendo, quam sunt necessarii, vel dummodo non multiplicantes plures ministri, quam necessarii sunt vel salarium sit inmoderatum. Sic Alcozer, Franciscus Garcia & Lud. Lopez ibidem.

9 Quarta conclusio: Hujusmodi salarium solendum est non expensis domini jocalium, sed expensis mittentium sortes: & licet Alcozer ubi supra, hoc limitet, nisi dominus jocalium facturus erat expensas in venditione jocalem; tunc enim in ea quantitate, quæ ab iis sumptibus est relevatus, soluturus est salarium ministris sortium: at verius est etiam in hoc casu solendum est expensis mittentium sortes, quia ipse contractus sortium magis credit in utilitatem mittentium sortes, quam in utilitatem domini jocalium, qui nō alius inde accipit, quam rei sit julium premium, quia hi officiales assumuntur ad hoc, ut contractus sortium debita rectitudine fiat, & absque fraude aliqua. Quod autem dominus jocalium solvere tenetur, est solidum impositio pretii, seu actio illa, vel occupatio taxandi premium jocalium; hoc enim tantum redudat in eius emolumen. Sic Lud. Lopez, & Garcia supra.

10 Quinta

Lib. II. Cap. I. Dub. I.

10 Quinta conclusio: Pars designata pauperibus, vel pliis operibus, justè acquiritur, sive deflumatur à sortientibus, sive à domino jocalium, sive ab utrinque. Ratio, quia res publica poterat negare licentiam mittendi sortes: ergo potest eam concedere hac lege, ut signetur aliqua pars pro pauperibus, vel pliis operibus. Sic Alcozer, Garcia, Ludov, Lopez supra.

11 Sexta conclusio: Premium, quod promittitur illis, qui intra certum terminum voluerint sortes emere, licite acquiritur, dummodo, si extrahatur ex re sortienda, publicetur haec conditio a principio contractus, antequam sortes mittantur; nam si postea designetur ejusmodi premium, injurya inferretur aliis sortientibus, nisi omnes in id sponte consentirent. Sic Lud. Lopez, Alcozer, & Garcia ubi supra.

DUBIUM XXXVII.

Quæ informatio erit sufficiens, ut judices procedant contra ludentes ludo prohibito.

12 Sxta conclusio: Judices priusquam incipiunt facere processum contra ludentes ludo prohibito, debent accipere summariam informationem facti, id est, quod illi essent ludentes ludo prohibito, præterquam si ipse judex invente eos ludentes, tunc enim non erit necessaria alia summaria informationis, quia loco illius sit erit eis inventus ludentes ludo prohibito; non pollunt autem judices, nec coram militi capere numeros ludentium ludo prohibito, pollunt tamen cogere illos, ut deponant apud aliquem eum summam pecunia, quæ statuta est à legibus in pecuniam ludentium talii ludo. Sic habetur l. 11, tit. 7, lib. 8, noua recta, & docet Alcozer lib. de ludo, c. 62, conclusio, 5, & 6.

LIBER SECUNDUS

Opusculorum moralium, seu Consiliorum circa jus, & justitiam distributivam.

CAPUT I.

De acceptatione personarum.

SUMMARIUM.

- Dub. 1. Quid sit acceptio personarum, & quale peccatum.
- 2 An peccatum mortaliter peccato acceptio personarum conscientes Ecclesiastica beneficia dignis, omisso dignioribus.
- 3 An obligatio eligendi dignorem ita articulatur, ut sit dimovendus dignor alii jocalium minus pingui, cui præf, us ad pinguiorem premeatur.
- 4 An tenetur eligere dignorum, etiæ videtur suo suffragio nihil profuturum, immo obstatum.
- 5 An tenetur parvus etiam presentare dignorem ad beneficium.
- 6 An Episcopi conformantes electionem, & presentationem digni, omisso dignori, peccant mortaliter.
- 7 An renuntiant, permuntant, vel regressans beneficium in minus dignum, omisso dignori.
- 8 An uigore adeo vocetur haec obligatio eligendi dignorem ut tenetur elector conferre digniori, qui exteris est, vel sat preferre dignum naturalem Regis digniori extraneo? & sic licet sit statuta, ut beneficiis alienis regni non conservetur, nisi Regnifici.
- 9 Quis dicatur naturalis regni Hispanie, ut in eo possit beneficii, vel pensioni obtinere.
- 10 An ex propriis bonis fundans beneficium, possit eam legem faciunt, ut ad illud electio sit ex certo genere personarum vel ex institutis familia, seu consanguinitate, &c. item ut ad illud non tenentur patrem presentare dignorem, sed satisfaciant presentando dignorem.
- 11 An quando fundator beneficij nullam apposuit conditionem, & presentant duo ad illud ab equali numero patrem, & presentant duo ad illud ab equali numero patrem, & presentant duos, qui eis de sanguine fundatores, vel optio deputi Episcopi.
- 12 Quam diligenciam tenentur addibere elector, & patronus ad inquietandum dignorem.
- 13 An licet peccat eligens minus dignum, omisso digniori, ita & peccat minus dignus acceptans.
- 14 An pater & filius possint simul in eadem Ecclesia beneficium obtinere.
- 15 An filius illegitimus clerici possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater habuit, vel habet beneficium.
- 16 An offi filii, sive legitimi, sive illegitimi habere pensionem super fructibus beneficiorum, que eorum parentes obtinent, vel obtinuerint.
- 17 Qui, posse sicutare cum filii legitimis, vel illegitimis, & succedant in beneficio patris.
- 18 An sicut filii non possint succedere in beneficio patris, ita & nepotes in beneficio quemque, & sic de regius descenditibus & quæ de collateralibus.
- 19 An sicuti in parentum beneficij nequeunt succedere filii, ita neque parentes in beneficij filiorum.
- 20 An qui possedit beneficium triennio pacifice colorato titulon non tamem vero, & legitimo, sit tunc in utroque sorte, ita ut non tenentur refugiare.

DUBIUM I.

Quid sit acceptio personarum, & quale peccatum.

- Rima conclusio. Acceptio personarum sic definitur: Ego iniustitia crimen, quo in distributione aliquorum bonorum non causa ad rem pertinet, sed persona, aliorumque qualitatibus ad rem non pertinentibus ratio habetur. Dicitur iniustitia crimen, quia acceptio personarum opponit justitiae distributionem. Ad cujus intelligentiam oportet notare aliqua.
- 2 Primum not ex D. Thom. 2, 2, 9, 61. art. 1. & 2. quod est differentia inter justitiam communitativam, & distributivam, quod distributiva est totius ad partes, ut cum bonum commune debitum distribuitur inter partes communitatis, ut sunt

